

Asia: VN/18678/2026

Lausuntopyyntö: Valtioneuvoston asetus valtionavustuksesta eräille kaupungeille nuorten työllisyyttä edistäviin hankkeisiin vuosina 2026–2028

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Hyvinvointialueyhtiö Hyvil Oy (jatkossa Hyvil) kiittää mahdollisuudesta lausua luonnoksesta valtioneuvoston asetukseksi valtionavustuksesta eräille kaupungeille nuorten työllisyyttä edistäviin hankkeisiin vuosina 2026–2028.

Nuorten työllisyyden edistäminen sekä pitkäaikaistyöttömyyden ehkäiseminen ja vähentäminen ovat erittäin tärkeitä tavoitteita. Hyvilin näkemyksen mukaan on erityisen kannatettavaa, että ehdotetulla valtionavustuksella pyritään vahvistamaan nimenomaan NEET-nuorten ja heikoimmassa työmarkkina-asemassa olevien mahdollisuuksia kiinnittyä työhön, koulutukseen ja hyvinvointia tukeviin palveluihin.

Hyvil pitää myös tärkeänä, että asetuksen kohderyhmänä ovat 18–29-vuotiaat nuoret. Monet kohderyhmän yläikärajaa lähestyvät nuoret ovat jääneet pitkäkestoisesti jo varhaisemmassa nuoruuden vaiheessa työelämän tai koulutuksen ulkopuolelle, eivätkä ole vielä päässeet hyötymään esimerkiksi oppivelvollisuusiän laajentamisesta. Nuorisolain mukainen ikärajaus tukee siten tarkoituksenmukaisesti niiden nuorten tavoittamista, joiden palvelutarve on usein kaikkein monialaisin.

Asetuksen perusteluista ei kuitenkaan käy riittävän selvästi ilmi, millä perusteilla avustukseen oikeutetut kaupungit on valittu. Nuorten työttömyyteen, ulkopuolisuuteen, syrjäytymisriskiin ja hyvinvoinnin haasteisiin liittyviä ilmiöitä ja niiden kasautumista esiintyy myös asetuksessa ehdotettujen kaupunkien ulkopuolella. Hyvil katsoo, että valittujen kaupunkien valintaperusteita tulisi avata nykyistä tarkemmin, jotta rahoituksen kohdentuminen näyttäytyy läpinäkyvänä, yhdenvertaisena ja tosiasialliseen monialaiseen palvelutarpeeseen perustuvana.

Hyvil pitää asetuksen vahvuutena monialaisen yhteistyön esiin nostamista. Kohderyhmään kuuluvien nuorten työllistymisen esteet liittyvät usein samanaikaisesti esimerkiksi koulutukseen, toimintakykyyn, mielenterveyteen, sosiaaliseen tilanteeseen ja arjen hallintaan. Vaikuttavat ratkaisut edellyttävät tämän vuoksi työvoimaviranomaisten, kuntien, hyvinvointialueiden, oppilaitosten, järjestöjen, työnantajien ja muiden toimijoiden tiivistä yhteistyötä. Erityisesti paljon tukea tarvitsevien nuorten kohdalla hyvinvointialueiden järjestämisvastuulla olevat sosiaali- ja

terveyspalvelut ovat keskeinen osa palvelukokonaisuutta, minkä vuoksi asetuksen tavoitteita ei voida käytännössä toteuttaa ilman hyvinvointialueiden kiinteää osallistumista hankkeiden suunnitteluun ja toteutukseen. Hyvil katsookin, että hyvinvointialueiden osallistuminen hankkeisiin tulisi asetuksessa varmistaa nykyistä vahvemmin. Vaikka monialaisen yhteistyön suunnittelu ja toteutus mainitaan asetuksessa yhtenä hankkeiden tavoitteena, hankehakemuksissa ei edellytetä yhteistyökumppaneiden sitoutumisen osoittamista eikä hyvinvointialueiden roolin kuvaamista. Tämän vuoksi jää epäselväksi, miten hankkeiden monialaisuus ja eri toimijoiden välinen vastuunjako käytännössä toteutuvat.

Hyvil kiinnittää erityistä huomiota siihen, että asetusluonnoksessa ei ole riittävästi huomioitu monialaisen hankeyhteistyön edellyttämiä resursseja. Koska asetuksen tavoitteiden saavuttaminen näyttää käytännössä edellyttävän hyvinvointialueilta merkittävää osallistumista hankkeiden suunnitteluun, kehittämiseen, koordinointiin ja toteutukseen, tulisi asetuksen mahdollistaa myös tällaiseen hanketyöhön liittyvän työpanoksen huomioon ottaminen hankkeen hyväksyttävinä kustannuksina. Kyse ei ole hyvinvointialueiden lakisääteisten palvelutehtävien rahoittamisesta, vaan hankkeiden onnistuneen toteuttamisen edellyttämästä kehittämis- ja yhteistyöstä. Hyvil pitää tärkeänä, että monialaiselle yhteistyölle luodaan asetuksessa riittävät taloudelliset edellytykset myös yhteistyökumppaneille. Muussa tapauksessa syntyy riski siitä, että asetuksella tavoiteltu monialainen yhteistyö jää osittain toteutumatta, vaikka esimerkiksi hyvinvointialueiden osallistuminen olisi hankkeiden onnistumisen kannalta välttämätöntä.

Hyvilin näkemyksen mukaan asetuksen voimassaolo- ja kustannusten hakemisaika näin merkittävien hankekokonaisuuksien rakentamiseksi ja vaikuttavaksi toimeenpanoksi on riittämätön. Toimivien yhteistyörakenteiden rakentaminen, toimintamallien käyttöönotto sekä niiden vaikutusten arviointi edellyttävät riittävää toteutusaikaa. Lyhyt hankeaika voi johtaa siihen, että merkittävä osa resursseista kohdistuu toiminnan käynnistämiseen sen sijaan, että hankkeissa pystyttäisiin keskittymään vaikuttavaan toteutukseen ja toimintamallien vakiinnuttamiseen.

Hyvil pitää myös ongelmallisena sitä, että hankesuunnitelmien toteuttamiskelpoisuutta tai laatua ei lähtökohtaisesti arvioitaisi avustusta myönnettäessä. Hallinnollisesti kevyt menettely on sinänsä kannatettava tavoite, mutta samalla syntyy riski siitä, ettei hankkeiden kykyä toteuttaa asetuksen tavoitteita, rakentaa toimivia yhteistyörakenteita tai sovittaa eri toimijoiden palveluja yhteen arvioida lainkaan ennen rahoituksen myöntämistä. Hyvil katsoo, että hankehakemusten arvioinnissa tulisi vähintään varmistaa, että hankkeessa on tunnistettu ja sitoutettu keskeiset yhteistyötahot, kuvattu niiden roolit sekä osoitettu, miten kohderyhmän tarpeiden mukaisten palvelujen yhteensovittaminen käytännössä aiotaan toteuttaa.

Lisäksi Hyvil pitää tärkeänä, että hankkeiden vaikuttavuuden arvioinnissa ja seurannassa tarkastellaan työllisyysvaikutusten ohella myös nuorten hyvinvointia, toimintakykyä, palveluihin kiinnittymistä, koulutukseen siirtymistä ja osallisuuden vahvistumista. Erityisesti vaikeimmassa asemassa olevien nuorten kohdalla työllistyminen on usein seurausta pidemmästä prosessista, jossa hyvinvoinnin ja toimintakyvyn vahvistuminen muodostavat perustan myöhemmälle työllistymiselle.

Kokonaisuutena Hyvil kannattaa asetuksen tavoitteita ja nuorten työllisyyttä edistävien hankkeiden käynnistämistä. Hyvil katsoo kuitenkin, että jatkovalmistelussa tulisi avata nykyistä selkeämmin avustukseen oikeutettujen kaupunkien valintaperusteet sekä varmistaa, että rahoitus kohdentuu läpinäkyvästi ja palvelutarpeeseen perustuen. Lisäksi hyvinvointialueiden rooli hankkeiden suunnittelussa ja toteutuksessa tulisi tunnistaa nykyistä vahvemmin, sillä kaikkein eniten tukea tarvitsevien nuorten palvelutarpeisiin ei voida vastata ilman sosiaali- ja terveyspalvelujen kiinteää mukanaoloa. Samalla olisi varmistettava, että hankkeiden toteutuksen edellyttämä monialainen

kehittämisen-, koordinointi- ja yhteistyö voidaan ottaa huomioon hankerahoituksessa myös silloin, kun sitä toteutetaan hyvinvointialueiden tai muiden yhteistyökumppaneiden toimesta. Lisäksi hankkeiden toteutusajan riittävyyteen, hankesuunnitelmien laadulliseen arviointiin sekä vaikuttavuuden monipuoliseen seurantaan tulisi kiinnittää nykyistä enemmän huomiota. Näin voidaan vahvistaa hankkeiden vaikuttavuutta, tukea aidosti monialaisten toimintamallien syntymistä ja varmistaa, että toimenpiteet tavoittavat kaikkein eniten tukea tarvitsevat nuoret.

Vogt Ellen
Hyvinvointialueyhtiö Hyvil Oy